

Udklip fra afsnittet Et åbent demokratisyn

veget forskellige stadier med hensyn til grader af undertrykkelse og eksklusion, borgerindflydelse og inklusion – spændende over både *Gulag* og *Glasnost*).

Da det fuldendte demokrati er uopnåeligt, vil udvidelse og forbedring af et eksisterende demokrati altid være muligt – og en politisk intention herom må anses for legitim. Jeg opererer således med et åbent demokratisyn. Og vil fx i det principielle spørgsmål om den demokratiske nødvendighed af økonomisk demokrati anse både et bekræftende og benægtende svar for demokratisk legitimt. For selvom den økonomiske liberalismes værdisæt har været på stærk fremmarch siden 1980'erne, så er spørgsmålet dog ikke (og vil vel næppe blive) endeligt »afgjort«, hvilket historikeren må have in mente. I forlængelse heraf bør en stræben efter samfundets økonomiske organisering udtrykt i begreber som socialisering, økonomisk demokrati, osv., derfor ikke bedømmes som udemokratisk i sig selv. Og følgelig vil DKP's stadige principielle krav og ønsker om økonomisk demokrati og lighed, samfundsovertagelse af produktionsmidler, etc., ikke blive særskilt eksponeret, endsize behandlet som demokratisk konfliktstof i undersøgelsen.

Men – et *meningsfuldt* åbent demokratisyn kan naturligvis ikke indebære at enhver opfattelse, intention eller handling anses for demokratisk når blot aktøren selv forsikrer om dens demokratiske karakter. Når Alf Ross i 1946 angreb Jørgen Jørgensens

flerleddede demokratibegreb, beroede det ikke alene på Ross' begrebsdistingtion: at politisk demokrati udtrykte frihedstanken, mens »den økonomiske, sociale og kulturelle Udligning« derimod udtrykte lighedstanken og var »Former af Socialisme, ikke Demokrati«. ⁵⁹ Denne distinktion indebar sådan set ikke at Ross (i 1946) fandt socialisme og planøkonomi principielt uforenelige med demokrati, eller var afvisende overfor »en fredelig Udvikling mod den Socialisering, jeg tror, der maa komme ...«. ⁶⁰ Men Ross' politiske hovedanklage var at kommunisten Jørgen Jørgensens krav om økonomisk demokrati *i virkeligheden* betød »at han vil opgive det politiske Demokrati til Fordel for Socialiseringstanken«. ⁶¹ En anklage som i hovedværket *Hvorfor demokrati?* rettedes mod hele den kommunistiske bevægelse. ⁶²

Og hvorvidt, i hvilket omfang, og hvornår denne anklage mod den danske kommunistiske bevægelse var berettiget, er yderst relevant ved bedømmelsen af DKP's demokratiske indstilling. Hvilket fører frem til bestemmelse af nogle enkelte uomgængelige principper som enhver intentionel forestilling om forbedring af det danske samfunds politiske indretning i undersøgelsesperioden i det mindste må honorere, hvis forestillingens realisering ikke skal betragtes som en forringelse af det allerede eksisterende demokrati. (Disse specifikke demokratiske principper kan dog ikke alle gøres gældende ved en meningsfuld bedømmelse af visionen om det klasse- og statsløse kommunistiske samfund – en vision af ganske særlig orden hvis demokratiske karakter behandles senere). Minimumsprincipperne er:

Flertalsstyre: Gennem frie og fair valg beslutter borgerne hvorledes samfundet skal organiseres og regeres. Og gennem frie, fair og regelmæssigt afholdte valg mellem flere frit opstillede og frit konkurrerende kandidater, bestemmer borgerne hvem der skal lovgive og regere. Den udøvende magts øverste regeringsledelse kan væl-

ges og vrages direkte af borgerne gennem lignende valg, eller udpeges og vrages af de folkevalgte. Det angivne udelukker ikke mulighed for parallelt direkte demokrati, fx i form af folkeafstemninger. Almindelig valgret og valgbarhed forudsættes.⁶³

Demokratiske frihedsrettigheder: Tanke-, tros- og ytringsfrihed. Organisationsfrihed, herunder ret til dannelse af uafhængige og ligeberettigede politiske partier. Retssikkerhed, herunder lighed for loven.

Den nærmere fortolkning og implementering af disse principper vil altid kunne diskuteres, og som bekendt ligger djævelen i detaljen. Fx:

Kræver lige ytringsfrihed lige ytringsmulighed?

Skal frihedsrettighederne også gælde fuldt ud for organisationer og personer som anses for antidemokratiske af det regerende flertal?

Førstnævnte spørgsmål er i de senere år blevet aktualiseret af den øgede koncentration af privat mediemagt. Europaparlamentet udtrykte således i 2004 et ønske om, af demokratiske grunde, at stoppe misbrug af dominerende magt i medieindustrien. Og forbindelsen mellem privat mediemagt og politisk magt har i stigende grad skabt debat. Den italienske toppolitiker og flere gange valgte regeringschef Silvio Berlusconi's medieimperium er her blevet det klassiske eksempel. Og under præsidentvalget i Frankrig i 2007 foreslog både centrumskandidaten og den socialistiske kandidat at sikre mediernes uafhængighed gennem lovgivning – i angivelig bekymring over den (viste det sig) vindende kandidat Nicolas Sarkozys tætte forhold til mange af de største franske medieejere.⁶⁴

Sidstnævnte spørgsmål er i de senere år ikke mindst blevet aktualiseret af den såkaldte »krig mod terror« og dens forholdsregler mod terrorismetænkte organisationer og enkeltpersoner.

Den tidligere danske udenrigsminister Uffe Ellemann-Jensen udtalte i 2004 at terrorister i USA havde angrebet »demokrati, frihed, retsstaten, menneske- og minoritetsrettigheder. I dag er vi selv nødt til i en periode at gå på kompromis med disse værdier for at kunne forsvare dem. I givne situationer må vi bryde nogle af de regler, vi ellers værner om.« Ellemann-Jensen forstod at nogle bekymredes over sådanne tanker – men fastholdt at »vi i en periode må træde nogle af vores basale rettigheder under fode for netop at beskytte dem. Ellers vinder terroristerne.«⁶⁵

Principielt samme spørgsmål som Ellemann-Jensen her tog stilling til i 2004, stod helt centralt i en større dansk demokratidebat i befrielsesårene – igangsat af kommunistiske intellektuelle. Denne debat tages op i afsnittet *Frihed for Loke såvel som for Thor?* i Del III, mens jeg her og nu vil lade undersøgelsens ovennævnte demokratiske principper stå som – principper.

Et særligt spørgsmål vedrørende undersøgelsens præmisser står tilbage: Hvorledes bør DKP's særlige forhold til og syn på Sovjetunionen indgå i den demokratiske bedømmelse? Mere præcist: Kan og bør DKP's *hjemlige* politiske intentioner og forestillinger snævert udledes af partiets binding og støtte til Sovjetunionen?

Læs videre i bogen

Noterne til klippet ses nedenfor (fremhævet)

artikel- og essay-samling: *København-Paris t/r.*, Kbh. 1973.

55 Om Aristoteles' og Platons syn på demokrati og frihed/liched, se Held hhv. s. 19f., og s. 29f. (I øvrigt havde begge filosoffer stærke reservationer overfor demokrati som styreform).

56 En kort indføring i frihed/liched-begrebernes og deres liberale og socialistiske fortaleres historie i 18.- 20. årh. fås i Knudsen.

57 Hermed deler jeg den danske demokratiteoretiker Uffe Jacobsens relative demokratisyn, jf. Uffe Jacobsen s. 154.

58 Jf. *ibid.* s. 188f., 198f.

59 Fra Ross' artikel *Ordet eller Sværdet?* i *Politiken* 23/3 1946. Her citeret fra optrykket, Ross3 s. 157f.

60 Se Ross2 s. 270-282 generelt, s. 278 specielt; citatet hentet fra Ross3 s. 162.

61 *Ibid.* s. 158.

62 »Kommunisterne kræver den Politiske Frihed erstattet af økonomisk Frihed, Socialisme i stedet for Demokrati«. Ross2 s. 263.

63 Der har dog i lange perioder, også efter at kvinder og tjenestefolk fik valgret i 1915, været indskrænkninger i den *almindelige* valgret/valgbarhed i Danmark, idet længerevarende modtagelse af fattighjælp har medført tab af valgret og valgbarhed.

64 Om Europaparlamentets ønske: *Politiken* 23.4.2004. Om Sarkozy og medieverdenen: *Politiken.dk* 24.5.2007.

65 Interview i *Information* 28.2.04.

66 Kjeldsen s. 483.

67 Studiekreds/1917 s. 1, 3. Vejledningen omtales nærmere i Del III/9, afsnittet *Proletariatets diktatur?*.

68 Om *kup* eller *revolution* er rette betegnelse har været omdiskuteret og skal ikke afgøres her (for en indføring i diskussionen se Werth s. 39ff.). Når udtrykket *oktoberrevolution* herefter benyttes er det alene i egenskab af gængs og genkendelig historisk betegnelse.

69 If. Rasm./Niels. s. 258.

70 I artikel i *Politiken* 17.4.1946 s. 9-10. Her citeret fra optrykket, PH3 s. 223.

71 *Ibid.*